

ШЕДЕВРИ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ВАЛЕРІЙ ШЕВЧУК

МАЛЕНЬКЕ
ВЕЧІРНЄ ІНТЕРМЕЦЦО

ШЕДЕВРИ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Валерій Шевчук

Маленьке вечірнє інтермеццо

«Мультимедийное издательство Стрельбицкого»

Шевчук В.

Маленьке вечірнє інтермеццо / В. Шевчук — «Мультимедийное издательство Стрельбицкого», — (ШЕДЕВРИ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ)

«Маленьке вечірнє інтермеццо» Валерія Шевчука – фантастично-гумористична повість, у якій основною тематичною лінією є вічні морально-філософські питання***. Найвідомішими творами автора є «Дім на горі», «Три листки за вікном», «Тіні зникомі», «Набережна 12», «Середохрестя», «Вечір святої осені», «Крик півня на світанку», «Долина джерел», «Тепла осінь», «Двоє на березі» тощо. Валерій Шевчук – український письменник-шістдесятник, майстер історичної, психологічної та химерної прози.

© Шевчук В.

© Мультимедийное издательство
Стрельбицкого

Содержание

I	6
II	9
Конец ознакомительного фрагмента.	11

Валерій Шевчук
МАЛЕНЬКЕ ВЕЧІРНЄ ІНТЕРМЕЦЦО

Повість

I

Я – кіт і лежу на м'якій подушечці, спеціально покладеній для мене у фотелі; в хаті добре й затишно, тим більше, що за шибамы пливе й пливе сніг; я ліниво мружуся на той сніг і тихо помуркую; холод і сніг – це для мене щось відсторонене, хоч при бажанні я міг би опинитись і поміж тих летючих ватяних клаптів: у вікні відчинено квартиру. З правого боку на мене повіває теплом: моя господиня, перш ніж піти на роботу, добре випалила грубу, адже цілий день її немає вдома. Немає тут у кімнаті нікого, крім мене, отож цілий день ця затишна квартира служить тільки мені, і я не можу не перейматися поважністю, усвідомлюючи це: вони, люди, страшенно кумедні, і не завжди є змога їх збагнути. Нашому ж братові скористатися з їхньої добродушності не вадить; зрештою, коли вони захотіли тішитися нами, мусять за те платити, і цієї рації не заперечить мені ніхто.

Я маю тепер забезпечене існування: для мене кладеться спеціальна подушка, для мене палиться вранці грубка, мені залишають на певному місці їжу, притому моїм смакам здебільшого догоджують, для мене відчиняється квартира – не стерпів би я цілоденної неволі; хай там, за шибамы, холод і сніг, я повинен мати волю, якщо господиня справді дбає про чистоту помешкання – свого часу в науку їй мені довелося зробити по кутках дещо непристойне. Але всі незгоди й непорозуміння з господинею, здається, минули; вона догоджає мені, а я намагаюся бути вдячним і не завдавати їй прикрощів.

Зараз я дрімаю собі солоденько і можу втішно помріяти, а ще ліпше – поміркувати на дозвіллі; люблю поринути і в спогади, а мені, як кожній живій істоті, згадати є що: життя наше, котяче, не таке вже одноманітно нудне; зрештою, і пристрастей та прикрощів ми переживаємо немало. Людське життя, як на мою думку, значно нудніше: звісно, я суджу про нього, обсервуючи свою господиню та ще кількох сусідів з навкілля, і чомусь мені здається, що цього досить.

Позіхаю, аж мені легенько заклінює щелепи, аж змушений я потрусити головою, щоб їх таки розклинило; тоді вигинаю хребта, солодко потягуюся і стрибаю на радіоприймач, що стоїть біля вікна. Це моє улюблене місце, звідси я можу стежити, як неквапно пливе за вікном сніг і як танцюють на гілці бузку дві, здається, змерзлі синиці. Дивлячись на тих синиць, я входжу в напівмістичний транс: з одного боку, не проти поласувати тими тендітними створіннями, а з другого – прикутий до приймача силою, що повсякчас одбирає у нас первісну енергію, і силу ту інакше не назвеш, як пересиченням. Через це волю аніматично себе збуджувати, відчуваючи при цьому непростий психічний стан: гострий рух крові у тілі і те, що називають анімізією, тобто сильним упередженням. Од такої невідповідності я ледь-ледь тремчу, очі мої запалюються зеленим вогнем, і хоч лежу я на приймачеві нерушно, хвіст мій мимоволі починає вибивати цілком ритмічні мелодії, часто досить-таки компліковані. Такий стан я можу переживати і протягом години – все залежить од поведінки тих тендітних істот, хрумкіт кісток яких я відчуваю на зубах майже реально. Моє предківське начало порушує в мені при цьому якісь первісні думки, хоч мені навіть смішно, що мої предки могли жерти¹ сире, криваве м'ясо, маючи од того ще й задоволення. Куди ліпше, міркую я, засмажити тих синиць на шпичці, обливаючи їх щоп'ять хвилин вершковим маслом, але моя господиня ніколи не здогадається, якої вишуканої досконалості досягли мої забаганки; вони, люди, чомусь вельми обмежені при оцінці наших гастрономічних вимог та смаків.

І все-таки оте стеження за синицями дає мені не тільки радість споглядання; при цьому серце б'ється частіше, а відтак і кров оновлюється у венах, вимиваючись із тих кутків, де вона здебільшого застоюється; це має, звісна річ, цінне гігієнічно-профілактичне значення: при теперішньому способі життя нам треба дбати про свій організм ретельніше, щоб не здобути

¹ Перепрошую за варваризм.

найгіршої недуги для нашої породи – байдужої залякlostі, яка так сильно почала прогресувати серед котів.

Смішно навіть подумати про той давно відлетілий час, коли мене, малого, запакували у смердючу сумку, в якій гостро тхнуло милом, гнилою картоплею та яблуками – запахами неістівними, а через те бридкими, – і винесли з місця мого першопочаткового проживання, одірвавши од солодких материних сочків, і понесли бозна-куди. Спершу я дряпав ту сумку і намагався висунутись у горішній отвір, але мені на голову відразу ж опускалася важка п'ятірна, яка наскрізь просмерділася тютюном, і засовувала мене в сумку з такою брутальною безпардонністю, що я вирішив припинити, аби не сталося чогось гіршого. Сумка ритмічно погойдувалася, а разом із нею я; поступово це заспокоїло мене, ніс уже при звичаївся до не зовсім приємних запахів, я навіть відчув такий-сякий затишок, а коли наш брат це відчуває, то мимовільно очі йому починають злипатися, глибоке зітхання виринається з грудей і переходить у солодке муркотіння – я легковажно забув, що варто було б для застороги все-таки фіксувати напрям руху, щоб при оказії мати змогу повернутися у свою, хай і негостинну, але все-таки альма-матер. Я ж безрозсудливо заснув у тій нечупарній сумці, яка годилася хіба що на покидьки, – мені вже не було діла до того, що відбувається довкіл; я спав і бачив у рожевім серпанку матір свою, як завжди відчуваючи при цьому солодкий дух її молока. Я навіть забув, що мати останнім часом не так уже й охоче нам його давала, але всі ми стаємо сентиментальні, коли до нас приходять солодкі візії дитячих літ. Отак я плів і плів, хитаний та гойданий, і мені навіть здавалося, що ота хитавиця – одна з форм людської ласки, що мене, може, хочуть попестити чи погратися зі мною, хоч брутальний дотик пропахлої тютюном п'ятірни міг би мене привести до якихось тверезіших думок. Але в такому віці годі сподіватися мудрості, отож легковажність наша – біда наша, і я збагнув цю просту істину, як тільки припинилася люба мені хитавиця: сумку було перекинуто, і мене, ще сонного і зі склепленими очима, безцеремонно витрусили в бур'ян, наче я й справді був якийсь непотріб.

Велика хазяїнова постать, якої ми панічно боялися, бо завжди відкидала нас з дороги недбалим махом носка, поколивалася разом із сумкою, і я не посмів кинутися за нею, бо нараз відчув велику безпомічність. Я припинив під кущем і спробував хоч якось зосередитись; був покинутий і упосліджений, отож почав сяк-так обстежувати довколишній простір, сам не розуміючи, що це мені дасть. Навколо лісом стояв густий бур'ян, і в ньому не прочувалося жодних істівних запахів; тож я подибцяв до дерева, що росло неподалік, щоб мати на випадок нагальної небезпеки якийсь прихисток та й заодно роззирнутися довкіл.

Я сів біля дерева і замислився. Це були перші мої думки про світ і лад у ньому, про залежність усього живого від природи-матінки, а зокрема про нашу фатальну залежність од якихось пропахлих тютюном рук. Я не міг тоді до ладу оформити власних думок, але міркував про щось таке, хоч розумніше було б у цю хвилину почати обхід найближчих хат і пошукати можливості заквартирувати в котрійсь із них, доки голод не перетворив мене в істоту нікчемну й жалюгідну.

Я ж сидів під деревом і тремтів, а що вже перетворювався в істоту нікчемну й жалюгідну, з мене виривалося тоскне нявчання, а це тільки й привабляло до мене хіба що якогось пса з облізлим боком, сліпого на одне око і з явно котяжерницькими нахилами. Я виявився, однак, за нього моторніший, бо миттю опинився на дереві, а псюра, гавкнувши на мене кілька разів, поплентався далі начіплювати собі на хвоста реп'яхи.

Мені ж од хвилювання запаморочилася голова, я аж захитався од розпачу; віяв вітер і хитав гілку, а я, спазматично вчіплюючи в кору пазурі, кричав і кричав, плакав і благав цілий світ зглянутися на моє лихо-нещастя; гукав я матір свою, братів та сестер, але весь мій відчай, все моє безнадійне завзяття пропали даремно; я вже й хрипнути почав, уже готовий був стрибнути з дерева – хай там абищо, вб'юся я чи не вб'юся! Мені треба було хоч якось погасити в собі той вогонь, що палив нутро і який я ще більше розпалював тим безтямним нявчанням.

Ні, подумав я під той момент – і то була єдина моя тодішня гадка: життя – не материне молоко, і не завжди нам його хлєптати.

У тому розпачі я й не помітив, що все-таки привабив до себе якусь істоту: була вона в штанях, проте мала довге волосся; пахла не тютюном і не горілкою, як мій господар, а чимось таким, як квіти; зрештою од цього запаху я також не в захопленні; вона звела руку з довгими червоними пазурами, чи, як люди звуть, нігтями, і я почув лагідний її голос. Цей голос щасливо привів мене до тями, я виявився достатньо кмітливий, щоб не подертися по дереві ще вище, почав нявчати голосніше і зробив вигляд, що вельми хочу зістрибнути з дерева, але боюся; здається, мені тоді запраглося, щоб ця загадкова істота полізла на дерево сама. Але вона виявилася розважливіша за мене, бо простягла руку із куснем хліба; а вже коли мені пахне їжею, я неперемінно забуваю і про дипломатію, і про свої забаганки. Отож за мить я був уже на землі і почав наминати той хліб, жадібно муркочучи, в той час як істота в штанях і з запахом квіток задирає мені хвоста, щоб подивитися: кішка я чи ні – люди не безпідставно надають цьому певного значення...

Зараз мені смішно, що я був такий жадібний на хліб, тепер я можу спокійно мріяти про печеню з синиць, і при тому в мене не так уже й густо виділяється слина, але все в цьому світі відносно; я надто зрілий, щоб не збагнути такої малої істини, тож чудово розумію: життя може й для мене повернутися таким боком, що я перестану бридитися живим м'ясом, а навпаки, знаходитиму в тому смак. Від цієї думки по-особливому стає солодко віддаватися тому інтенсивному трансу, що оживлює в мені інтелігібельну силу, а відтак і вищу здатність мислити.

Синиці спурхують з гілки і летять геть; можливо, я надто голосно вдарив хвостом об приймач. Мені ж не лишається нічого іншого, як знічев'я позіхнути.

Я озираю кімнату, в якій мешкаю. Сюди принесла мене колись особа в штанях, але з запахом квітів – доля вирішила поєднати нас із нею зв'язком морганатичним і тривким, про що свідчить хоч би пережита нещодавно історія, з якої я зрозумів конечну відносність будь-якої сталості, а тим більше нашого з господинею морганатичного зв'язку.

Я знову стрибаю у фотель і затишненько згортаюсь у клубочок. Тепер, коли в нашому домі знову все спокійно, коли я знову користуюся з найбільшої уваги своєї господині, мені солодко пригадати навіть лихі й неприємні минулі часи.

II

Той, хто має хоч малі математичні пізнання, міг би легко записати життя моєї господині формулами. Я кажу так певно тому, що моя господиня вчителька математики і в її книжках тих формул більше, ніж треба. Книжки ж я пізнаю не способом перчитки, а сомнамбулічно, тобто часто використовую їх як підстилку при спанні, а відтак знання й істини, записані на їхніх сторінках, мимовільно просякають у мене, як у губку вода, варто мені хоч раз переспати на тій чи іншій книжці. Особливо люблю я отак сеансувати із словником іншомовних слів, а ще більше з томами енциклопедії, які моя господиня вряди-годи залишає на столі, – знання там різноманітні і винятково позитивні. Ті ж книги, які лежать на полицях без ужитку, так само непожиточні й для мене, хіба я сам метаморфозувався б у книжку і заліз би у щілину між томами, – це ж бо річ неможлива як на наш раціональний вік. Так от я й кажу, що життя моєї господині до того, як сталася з нею історія, про яку я збираюся тут оповісти, можна було б розкласти на формули й записати алгебраїчними знаками. Ранкове пробудження можна було б позначити знаком «а», вмивання «b», сніданок «с»; $a+b+c=d$, коли за «d» візьмемо ранкову метушню, тобто збирання на роботу; це все дає той результат, що його можна записати знаком «х», тобто робочим часом моєї господині, про що я не маю майже ніякого поняття, та й нема мені до того діла чи й особливого інтересу, хоч чудово розумію, що той «х» – не фікція; саме завдяки йому моя господиня творить якісь «z», тобто приносить додому напхану сумку наїдків, до яких маю безпосередній стосунок і я. Все-таки на той «х» іде дуже багато часу, майже цілий тиждень, за винятком неділі, і він реально втілюється у барвистих папірцях, які я позначаю знаком «у». Таким чином $x+y=z$, а відтак ми з господинею маємо дах над головою і в кухні в нас завжди щось смачно пахне – той запах не прирівняєш до запахів квітів, квінтесенція якого схована в малих, вигадливої форми пляшечках та пуделках, до чого моя господиня має непогамовану пристрасть, і ту пристрасть розуміти мені нелегко – належить вона виключно до людського світу. Більш доступний мені унітарний запах, що твориться вранці та ввечері на кухні, бо моя господиня кухарює тільки двічі на день, хоч сусіди це роблять і частіше не на шкоду нашому братові.

Післяробітнє дозвілля в моєї господині теж складається із занять, які легко позначити алгебраїчно: приготування їжі, лежання на канапі з книжкою, приймання гостей із таким самим квітковим запахом – момент, який не вельми подобається мені, бо тоді розкішна тиша нашого дому пропадає, а кімната наповнюється таким скрекотом, наче сюди, в квартиру, злетілося принаймні сорок сорок. При цьому чужі руки часто хапають мене, гладять і мнуть, тиснуть до себе; інколи це буває приємно, але здебільшого – ні; од того беззупинного стрекоту в мене починає боліти голова, а відтак і паморочиться. Тож на час тих відвідин я намагаюся покинути хату, хоч іноді й залишаюся, аби прислухатися до розмов, – це потрібно, щоб мати належну житейську інформацію; коли вже ми живі істоти, то власне існування маємо уряджувати розумно. Особливо гостро дослуховуюся я до розмов про чоловіків і про те, що і в нашу затишну домівку могла б колись удертися така істота; це мене турбує, бо господиня моя супроти того не заперечувала б – мені ж од самої думки про це стає маркітно.

Вечорами господиня не завжди відчуває себе певно; зрештою, цей її стан неважко й збагнути: вечорами і я відчуваю своєрідне збудження. Під таку хвилю вона починає тинятися по кімнаті мов неприкаяна, щось непокоїть її і гнітить. Тоді вона стає перед дзеркалом і бозна-що в ньому видивляється; стежачи за тим, я приходжу до висновку, що люди надто самозакохані. Господиня наближається до дзеркала майже впритул, потім відходить і оглядає себе звіддала, зачісує волосся на різні лади, поки не повертає зачіску попередню; відчиняє шафу, з якої густо тхне нафталіном, аж я дивитись у той бік не можу; викидає з тої шафи сорочки, плаття, штани, светри і ще казна-що, починає все те розглядати й приміряти, і це триває невимовно довго; тоді

я дозволяю собі придрікнути і, здається, встигаю проспатися, а що відбувається це неодноразово, то в деталях знаю весь той довготривалий ритуал. Нарешті вона задовольняється і знову крутиться біля дзеркала, обмазує себе й обляпує мастилами й парфумами із запахами квітів, і я не перестаю із того дивуватися, хоч чудово засвоїв, що закони людського буття далеко не тотожні із законами буття нашого – ми все-таки ближчі до природи, а відтак і життя наше²

² Того мені, здається, не заперечить ніхто.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.